

ISKANJE PO VSEBINI

16. maj 2015
20:49

Informacijski viri

- ✧ neposredni (osebni stik)
 - pogovor (osebni, telefonski)
 - konferenca
 - sestanek
- ✧ posredni
 - konvencionalni (knjige, časopisi, rokopisi, slike...)
 - nekonvencionalni (video, zvočni, elektronski, mikrooblike + elektronski časopisi in knjige)
 - Razlika: pri nekonvencionalnih rabimo nekakšno napravo za uporabo virov.

Viri glede na stopnjo obdelave

- ✧ Primarni - tisti, ki nam omogočajo takojšnji odgovor na informacijsko potrebo (slovar, knjiga, eknjiga, časopisi, časniki...)
- ✧ Sekundarni - tisti, ki nas usmerjajo na primarne vire. (revija: knjižne kritike, katalogi, bibliografije, tematske zbirke: opisujejo članke z določenega tematskega področja)-> vsak od teh je lahko tudi primarni vir, odvisno od informacijske potrebe: kdaj je izšla zadnja izdaja nekega dela - dobiš odgovor v katalogu
- ✧ Terciarni: tisto kar nas napoti na sekundarni vir (bibliografija bibliografij, seznam zbirk...) -> tudi ti so lahko primarni viri!
- ✧ Uporaba!

Viri glede na zvrst

- ✧ enciklopedija
- ✧ slovar
- ✧ katalog
- ✧ Bibliografija
- ✧ Leposlovje
- ✧ Imeniki
- ✧ Leksikoni
- ✧ ...

Računalniški informacijski viri

- ✧ glede na format
- ✧ glede na dostop (lokalni -> dostopen npr. v računalniku, on-line-> prek interneta dostopen)
- ✧ ...

Format

- ✧ strojna oprema
 - disketa
 - CD-ROM
 - DVD
 - disk
 - ...
- ✧ programska oprema
 - podatkovna zbirka: katalog, tematska zbirka
 - elektronska pošta
 - FTP: je programski standard za prenos datotek med računalniki z različnimi operacijskimi sistemi.
 - spletna stran
 - ...

Viri glede na vrsto podatkov

- ✧ Besedilo
- ✧ Slike
- ✧ Zvok
- ✧ Številke
- ✧ Mešano

Vrste iskanja

- ✧ Brskanje
- ✧ Iskanje znanega vira (gradiva)
- ✧ Iskanje neznanega vira (navadno po vsebini)

Brskanje (ni iskanje)

- ✧ Praviloma informacijska potreba ni definirana (speča?) ali zelo široka
- ✧ Pregledovanje virov, izkoriščanje povezav med njimi: če imamo avtorje urejene po abecedi, iščemo med avtorji

- ✧ Najdenje relevantnih virov je slučajno
- ✧ Dobro podprto v spletnih virih, manj v tradicionalnih knjižničnih virih
- ✧ Gledamo po knjižnični polici in brskamo med knjigami, brskamo po spletu: od strani do strani brskamo
- ✧ V katalogu je brskanje slabo omogočeno

Iskanje znanega gradiva (nasprotno od brskanja)

- ✧ Uporabnik ve za vir
- ✧ Jasno določena informacijska potreba
- ✧ Pozna podatke (avtorja, naslov...)
- ✧ Enostavno določanje relevantnosti

Iskanje po vsebini

- ✧ Informacijska potreba definirana tematsko: iščemo gradivo na eno temo
- ✧ Pretežna oblika iskanja v tematskih zbirkah
- ✧ Različne ocene v katalogih (20-60%)
 - Zakaj razlike?
 - ker obstajajo različne knjižnice
 - kako ljudje iščejo po tematiki: ključne besede, tematske oznake...
 - težko ugotoviti, kaj je uporabnik želel v osnovnem iskanju (napiše kruh, hrana ali priimek avtorja?)

Iskanje nasploh

- ✧ Po metapodatkih: po nadomestku
- ✧ Po celotnem besedilu

Iskanje po celotnem besedilu

- ✧ Po besedah v besedilu:
 - ali besede v besedilu opisujejo vsebino dokumenta? - odvisno katere, ne vse!
 - Zipfov zakon! Tiste besede, ki se najpogosteje in najmanj

pogosto pojavljajo v besedilu, niso primerne za opis vsebi

- ✧ Avtomatsko indeksiranje
 - Poskušamo opisovat besedilo dokumentov
 - Pripravimo podatke za računalniško obdelavo
- ✧ Analiza frekvence besed
- ✧ Ugotavljanje besednih zvez

Načini iskanja po vsebini z metapodatki

✧ Iskanje po poljih, ki jih izpolni katalogizator

- ✧ Predmetna gesla, deskriptorji
- ✧ Klasifikacijske oznake
- ✧ Po lokaciji v knjižnici
- ✧ Besede v naslovu
- ✧ Besede v izvlečku
- ✧ Ključne besede: ko iščemo nekontrolirano, poskušamo se izogibati

- ✧ Avtor
- ✧ Založba
- ✧ Zbirka

! Zakaj govorimo o iskanju po vsebini, če iščemo po tek poljih?
Določeni avtorji, založbe, zbirke, so znani po določeni tematiki!
Avtor: Einstein, vemo o čem je.

Orodja za iskanje po vsebini

- ✧ Izvleček: v stavkih
- ✧ Predmetne oznake

Izvleček

✧ Različne delitve, ena izmed njih:

- ✧ indikativni izvleček: Pove kakšen je namen, obseg, metodologija - da nam neko indikacijo, na kratko.
 - Premalo, da bi nadomestil branje članka
- ✧ informativni izvleček: (bolje informira kot indikativni) tudi rezultati, zaključki, priporočila - Opisuje celoto!
 - Informativni izvleček je približek dokumenta in je lahko nadomestilo za branje originala (če original ni dostopen, je v tujem jeziku).
 - Raje ne citiramo izvlečka
- ✧ kritični izvleček: recenzija - predstavi se vsebina (tipično za

področje kot je matematika) in vednost, ocena dokumenta po mnenju nekega strokovnjaka področja

- ✧ Izvlečke pišejo avtorji in strokovnjaki
- Ni nujno da imajo vsi članki izvlečke

Namen

- ✧ Iskanje po vsebini.
- ✧ Določanje relevantnosti!
 - Najboljši inštrument.
- ✧ Olajšanje izbire
- ✧ Prihranek časa
- ✧ Nadomestek za branje v tujem jeziku

Indeksiranje (vsebinska obdelava)

- ✧ Seznam besed, nizov znakov, fraz, ki vsebinsko opredeljujejo dokument
 - Ne z stavki!
- ✧ Namen:
 - Povedati, o čem dokument govori
 - Omogočiti iskanje po vsebini
- ✧ Pomembno: moramo znati reprezentirati vsebino dokumenta
 - Treba se je omejiti
 - Drag postopek
 - Po čem bodo iskali uporabniki?

Indeksiranje

- ✧ Avtomatsko: računalnik
- ✧ Intelektualno (ročno): strokovnjak
 - Strokovnjak s področja ali informacijski strokovnjak (najbolje oboje)

Vrste

- ✧ Nekontrahirano
- ✧ Kontrolirani slovarji

Nekontrahirano: na več načinov:

- ✧ Poljubne besede, kar se nam zdi relevantno

- Hamlet: angleška dramatika.. Ali s tem opišemo vsebino? (Bolj ne...), princi, Danska (?)
 - Besedo si izmislimo!
- ✧ Besede iz dokumenta
- Naslova: ni dovolj dober opis vsebine
 - Izvlečka: odvisno od avtorja izvlečka
 - Celotnega besedila: če avtor govori o avionih, uporabnik ki išče letala ne bo našel nič

Kontrolirani slovarji

- Pripravljeni vnaprej

- ✧ Seznam, iz katerega izbiramo
- pri indeksiranju
 - pri poizvedovanju: uporabniki ponavadi sploh ne vejo, da obstajajo, Problem!!
- ✧ Lahko seznam s strukturo (pojmi so povezani):
- sinonimi
 - Homonimi: enako napišejo, različno pomenijo
 - povezovanje pomensko sorodnih pojmov (hierarhično (Slo - LJ), asociativno(nogomet, nogometni sodnik))

Vrste slovarjev

- ✧ Klasifikacije: UDK, nizi znakov za poimenovanje tem
- ✧ Besedni

Poizvedovanje/ opisovanje vsebine (isti postopki)

- ✧ Konceptualna analiza
- Informacijska potreba
 - Vprašanje
 - Bistveni koncepti
- ✧ Formulacija, oblikovanje
- Uporaba ustreznega poimenovanja za koncept (pogledaš v slovar)
 - Specifično : splošno
 - Stroški= omejitev
 - Preveč specifično tudi ni dobro! (potem za eno geslo dobiš preveč, nerelavantno=
- ✧ Podoben proces kot pri vsebinski obdelavi
- ✧ Tisti, namenjen raziskovalcem bo drugačen od tistega, ki je namenjen otrokom
- Kdo so uporabniki?

Tema : poimenovanje

- ✧ Vsaka tema ima več poimenovanj (imen) razlike v:
 - Sistem (avion, letalo)
 - Jezik(Airplane)
- ✧ Isto poimenovanje za več tem (Žerjav)

Sistemi

- ✧ Klasifikacijski sistemi: UDK
- ✧ Geslovniki: SSSG
 - V različnih državah različni
- ✧ Tezavri: zelo jasna struktura
- ✧ Taksonomije: bolj ohlapni sistemi
- ✧ Ontologije: Računalništvo, filozofija????
 - Šele zadnje čase se uveljavlja